

FLORIAN POTRA

Interferențe

Împrumutăm filme pentru scenă

O tradiție aproape seculară ne-a obișnuit cu împrumutul contractat de cinematograful din literatura dramatică — prin nenumărate „ecranizări“, adaptări sau redușii — și ajunge să ne gindim la seria shakespeariană regizată și jucată de Laurence Olivier sau la versiunile filmice ale Revizorului, ale Cadavrului viu, ale Azilului de noapte (inclusiv cea japoneză a lui Kurosawa, Donzoko). La noi: o succesiune destul de bine nutrită, de la Răzbuarea lui H. Lecca, din 1913 (după Năpasta), pînă la noaptea furtunoasă de Jean Georgescu, pînă la Citadela sfărîmată.

Mult mai puțin cunoscute sînt cazurile de împrumut invers: de la film la teatru. Ele există, însă, și nu numai la americani — care ticluiesc imediat cite un show din orice are succes, în orice domeniu —, și nu numai la japonezi, care transformă aproape automat fiecare film de mare popularitate în drame, comedii ori spectacole de revistă puse

în scenă. La noi, începutul pare să-l fi făcut, practic, Titus Popovici, cu Puterea și Adevărul, dar cine știe cite din piesele autorilor noștri contemporani n-au fost întii scenarii de film. Ca, de pildă, Acel amurg violet de I. D. Sârbu, pe care l-am văzut de curînd la București, adus de Naționalul craiovean: acum șase-șapte ani, aceeași temă a „întoarcerii tatălui risipitor“ intra în țesătura unui scenariu atașant din punct de vedere filmic. Sau, ce să mai spunem de structura vădit cinematografică a unor lucrări de Paul Everac, să zicem, Viața e ca un vagon?, evident gîndită (inițial) pentru ecran. Bănuiele serioase îmi stîrnesc, în acest sens, și Horia Lovinescu, și Mihnea Gheorghiu, și Teodor Mazilu chiar...

Firește, un studiu comparat al versiunilor nu ar fi lipsit de interes, deoarece ar scoate în evidență plusurile și minusurile înregistrate de pe urma operației de trecere de la o structură la alta, de la o artă la alta.

Important rămîne, însă, faptul că atît din punct de vedere practic, cît și din punct de vedere teoretic, o asemenea „traducere“, un asemenea „împrumut“ — de la film la teatru — este perfect posibil pe plan artistic, cu condiția ca, de fiecare dată, rezultatul să constituie o operă viabilă, „frumoasă“, unitară, stilistic omogenă, cu tehnici și procedee organice adecvate conținuturilor.

În consecință, inițiativele de acest fel se pot înmulți, se cade a fi încurajate. Ceea ce rămîne de văzut este dacă orice film se pretează la o „reducție dramaturgică“, scenică (fîndea procedarea inversă e cît se poate de liberă în principiu, orice piesă de teatru poate deveni film). Probabil că da, că — în ultima analiză — e legitim să se „dramatizeze“ orice film (și nu doar trama, subiectul). Ce oferă recenta noastră producție cinematografică în acest sens? Mă gîndesc la „teatrabilitatea“ unor pelicule ca Zidul, ca Actorul și sălbăticiii (musical), ca Trecătoarele iubiri chiar. Dar cite piese de teatru posibile nu dospesc oare în dosarele cu scenarii — returnate în celuloid — de la casele de filme?!

